

Kovács Edina – Süvegh Gábor

Befolyásoltságot okozó szerek a gépjárművezetésben – biológiai minták igazságügyi szakértői vizsgálatainak tapasztalatai

**Driving Under the Influence of Drug and Alcohol –
results of forensic investigation of biological samples**

Absztrakt

A Nemzeti Szakértői és Kutató Központ két különálló intézete foglalkozik a járművezetőktől származó biológiai minták vizsgálatával. A Véralkohol Szakértői Laboratórium a vér- és vizeletminták alkoholtartalmát, míg a Toxikológiai Szakértői Intézet a minták gyógyszer és kábítószer tartalmát határozza meg annak kiderítésére, hogy az érintett járművezető vezetési képességeit befolyásolta-e valamilyen legális vagy illegális anyag fogyasztása. Ebben a cikkben a 2019-ben, az NSZKK-ban vizsgált, járművezetőktől vagy közlekedési balesetben érintett személyektől származó biológiai minták eredményeit foglaltuk össze.

Kulcsszavak: járművezetés, befolyásoltság, alkohol, gyógyszer, kábítószer

Abstract

Two separate institutes of the Hungarian Institute for Forensic Sciences (HIFS) test biological samples of drivers. The Department of Blood Alcohol & Forensic Arson Investigation determines the alcohol content of blood and urine samples, while the Department of Forensic Toxicology determines the licit and illicit drugs of the samples to determine if the driving ability of the driver concerned has been affected by the consumption of any legal or illegal substance. In this article, we summarized the results of biological samples of drivers or persons involved in traffic accidents, tested by HIFS in 2019.

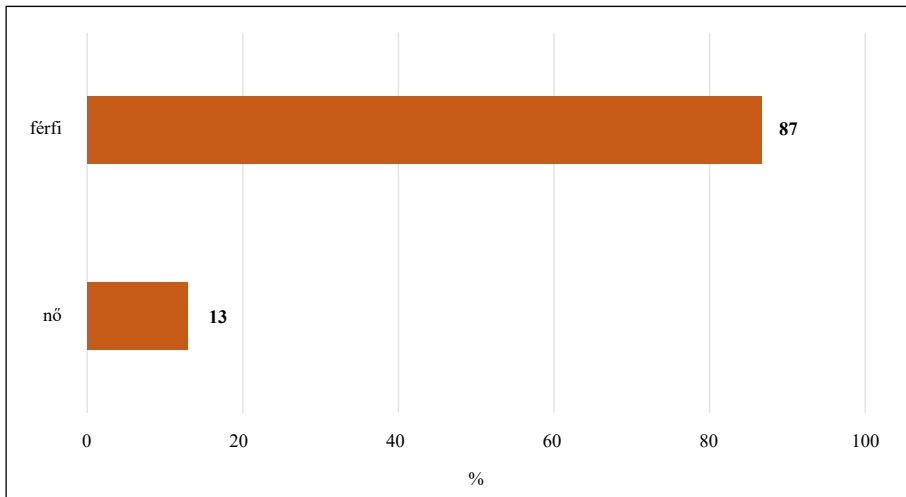
Keywords: driving, influence, alcohol, medicine, drugs

Korunk komoly problémája a közúti közlekedés során az alkoholos befolyásoltság, a legális vagy illegális szerek hatása alatt álló személyek kiszűrése. A Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (továbbiakban NSZKK) több szakértői intézetében vizsgáljuk és elemezzük a rendőrség által biztosított biológiai mintákat, amelyek egy része járművezetés vagy közúti balesettel összefüggésben került az intézménybe. Ebben a cikkben a 2019-ben, az NSZKK-ban vizsgált, járművezetőktől vagy közlekedési balesetben érintett személyektől származó biológiai minták eredményeit foglaltuk össze annak érdekében, hogy áttekintést adhassunk az érintett területeken vizsgált ügyek igazságügyi szakértői eredményeiről. Az NSZKK Bűnügyi Igazságügyi Szakértői Igazgatóság, Véralkohol és Tűzvizsgáló Osztály Véralkohol Szakértői Laboratórium (továbbiakban VATO) évtizedek óta végzi a vér- és vizeletminták alkoholtartalmának meghatározását. A korszerű eszközökkel és berendezésekkel felszerelt laboratórium évente mintegy 20 000 minta vizsgálatára alkalmas. A laboratórium döntő többségében hatósági kirendelésre dolgozik, de szerződés kötés mellett vállalja munkáltatók által küldött minták alkoholmeghatározását is. A mintákat erre a célra rendszeresített vérvételi egységdobozokban orvosok biztosítják (például kórházakban vagy orvosi ügyeleteken), majd azt a kirendelő hatóság (vagy megrendelő) képviselője juttatja el a laboratóriumba. Az egységdoboz részét képező vérvételi jegyzőkönyvben a vérvételt végző orvos rögzíti az általa végzett vizsgálatok alapján a klinikai tüneteket.

A laboratóriumban meghatározzuk a biztosított vér- vagy vizeletminta etil-alkohol koncentrációját (mintavételkori koncentráció) és az eredményt szakvélemény formájában közöljük a kirendelő hatósággal. A cselekménykori véralkohol-koncentrációra vonatkozó szakvéleményt az igazságügyi orvosszakértők készítik el. Az érkező vér-, illetve vizeletminták túlnyomó többsége járművezetéssel összefüggésben, ittas állapot megállapítása céljából kerül vizsgálatra. A közlekedés biztonságát azonban az alkoholon kívül más, a vezetési képességre hátrányosan ható szer (például kábítószer) is befolyásolhatja. Ezeket az anyagokat a vér- vagy vizeletminták toxikológiai vizsgálatával lehet kimutatni. Az NSZKK intézeteihez kisebb számban, de érkeznek olyan minták is, amikor a kirendelő hatóság véralkohol és toxikológiai vizsgálatot is kér a befolyásoltság vizsgálatához. Ezek a minták statisztikailag nehezen vizsgálhatók a kis esetszám miatt, és azért, mert a mintavétel és kirendelés nem véletlenszerű: az intézkedő személyt korábbi tapasztalatai, képzettsége, gyakorlata, a helyszíni körülmények nagyban befolyásolják abban, hogy felismeri-e a befolyásoltságra utaló jeleket, szükségét érzi-e mindkét irányú vizsgálat megindításának.

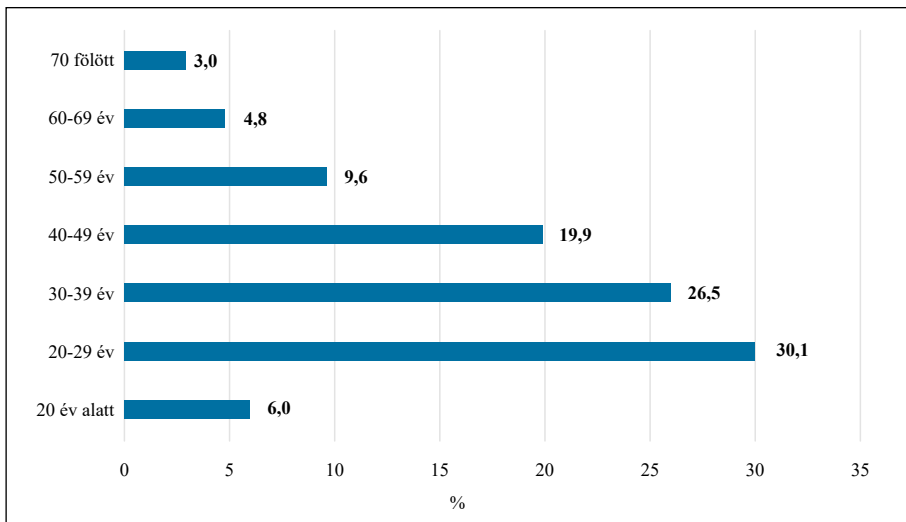
Az NSZKK Véralkohol Szakértői Laboratóriumába és a Toxikológiai Szakértői Intézetéhez (továbbiakban TSZI) beérkező ügyek alkohol, illetve befolyásoltság vizsgálatot is kérő ügyek esetében az intézkedéssel érintettek 13%-a nő, 87%-a férfi volt (1. számú ábra).

1. számú ábra: A nemek aránya az együttes vizsgálatra került ügyekben

Forrás: NSZKK VATO.

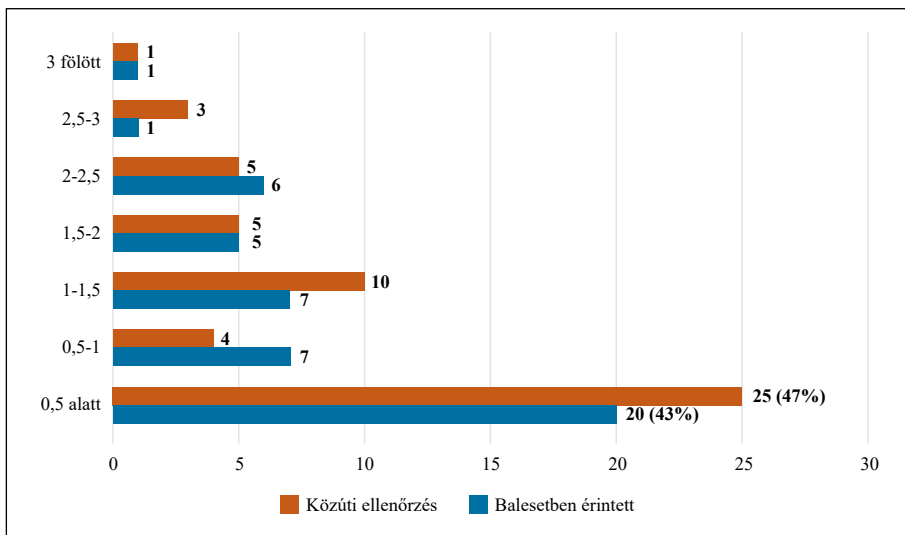
2. számú ábra: Az érintettek kor szerinti eloszlása az együttes vizsgálatra került ügyekben

Forrás: NSZKK VATO.

A 2019-ben vizsgált toxikológiai és véralkohol vizsgálatokat is elrendelő ügyekben a mintavételezést a közúti ellenőrzés vagy baleset során felmerült gyanú alapozza meg. A vizsgált esetekben leggyakrabban befolyásoltságot okozó szer az alkohol volt. A közúti ellenőrzésekből származó minták 53%-a, a baleset érintetteitől származó minták 57%-a tartalmazott 0,5 ezreléknél magasabb koncentrációban alkoholt a 3. számú ábra szerinti eloszlásban.

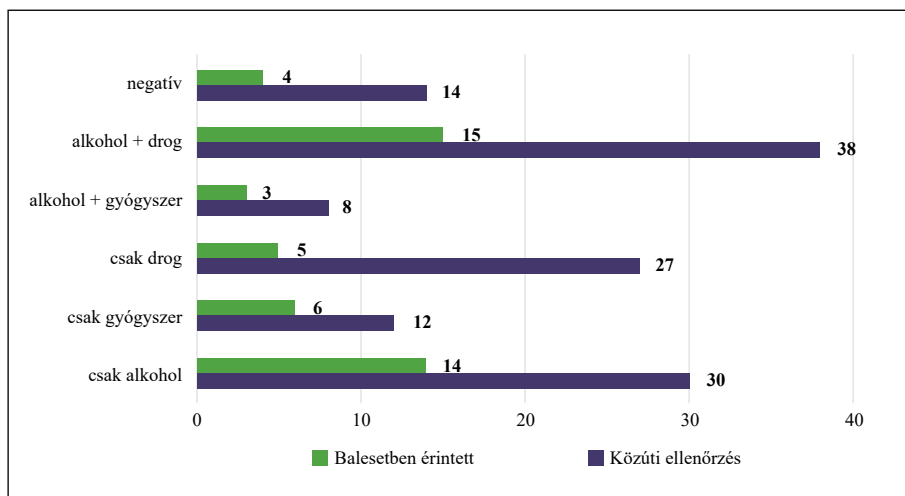
3. számú ábra: Az alkoholos befolyásoltság mértéke az együttes vizsgálatra került ügyekben

Forrás: NSZKK VATO.

Az alkohol mellett más tudatmódosító szereket is találtunk a vizsgálatok során. A legális és illegális szerek minden kombinációban előfordultak: alkohol gyógyszerrel, alkohol kábítószerrel, több gyógyszer, több kábítószer. Csak a vizsgált esetek kis részében találtunk minden szempontból negatívnak tekinthető mintát (4. számú ábra).

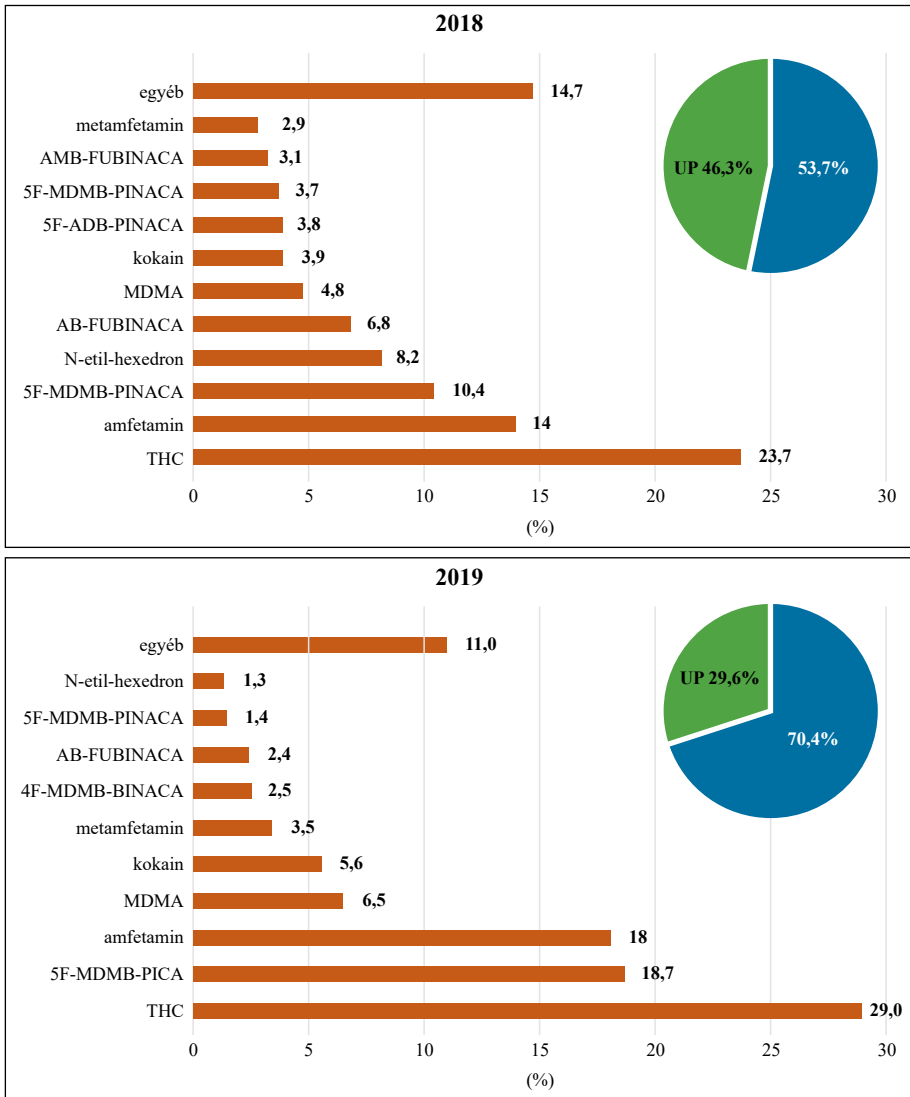
4. számú ábra: Szerhasználat az együttes vizsgálatra került ügyekben

Forrás: NSZKK VATO, TSZI.

A Toxikológiai Szakértői Intézet évente több ezer mintát vizsgál, elsősorban a kábítószer-fogyasztás igazolása vagy kizárása céljából. Az esetek egy részében járművezetés vagy közlekedési balesettel kapcsolatban is sor kerül mintavételre, de a körülményektől függően a kirendelő hatóság nem kér véralkohol vizsgálatot. Ezek a minták nem tekinthetők reprezentatív mintavétel eredményének, így az adatokból nem tudunk statisztikai érvényű megállapításokat tenni, de az esetek vizsgálata mégis szolgálhat tanulsággal. A Toxikológiai Szakértői Intézetbe érkezett összes minta vizsgálatából azt láthatjuk, hogy 2019-ben az intézkedéssel érintett fogyasztók fogyasztási szokásai megváltoztak 2018-hoz képest. Míg 2018-ban az első tíz leggyakoribb szer között majdnem fele-fele arányban találtunk klasszikus szereket és új pszichoaktív anyagokat (UP), addig 2019-ben a klasszikus szerek aránya elérte a 70%-ot (5. számú ábra).

5. számú ábra: A kábítószer fogyasztási szokások változása 2018 és 2019 között

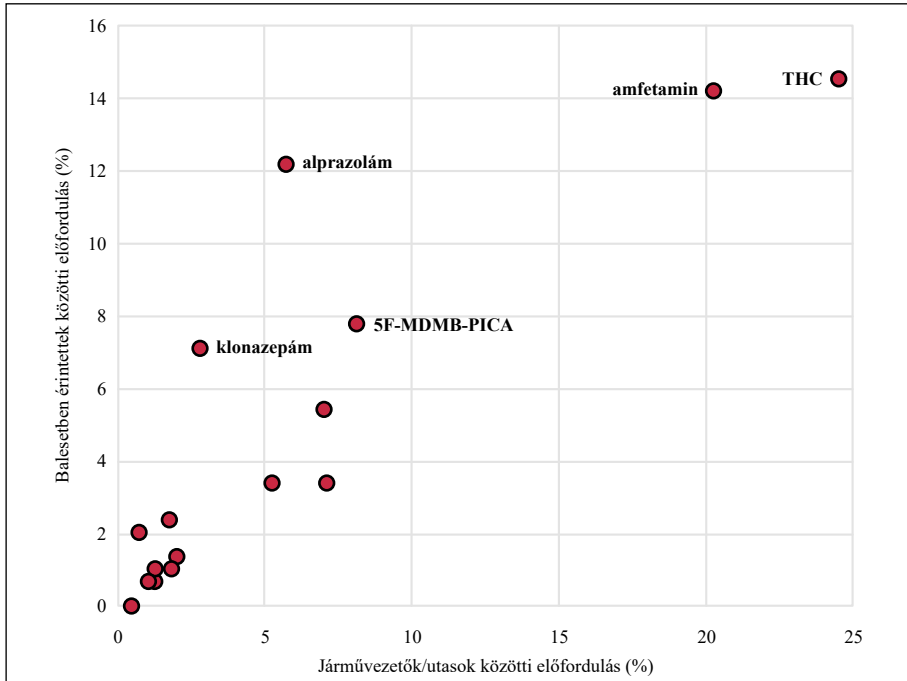

Forrás: NSZKK TSZI.

A járművezetéssel összefüggő minták vizsgálatának eredménye a fogyasztókéhoz nagyon hasonló, azzal a különbséggel, hogy a járművezetők mintáiban gyakrabban találunk gyógyszerfogyasztásra utaló anyagokat. A két leggyakrabban igazolt szer az alprazolám és a klonazepám. Összehasonlítottuk az egyes szerek gyakoriságának alakulását az intézetbe érkezett közüti

balesetekből származó minták és az járművezetéssel összefüggő, de nem balesetből származó minták (közúti ellenőrzés) esetén annak megállapítására, hogy találunk-e olyan anyagokat, amelyek előfordulási gyakorisága eltér a két vizsgált csoportban (6. számú ábra).

6. számú ábra: Járművezetés – balesetbeli előfordulás aránya

Forrás: NSZKK TSZI.

Az ábráról leolvasható, hogy két anyag (alprazolám, klonazepám) jelentősen gyakrabban fordul elő a balesetben érintettek, mint a járművezetők között (az intézetünkbe érkezett minták alapján). Az irodalomban (Verster, Volkerts & Verbaten, 2002) található célzott vizsgálatok is azt mutatják, hogy az alprazolám már egyszeri adagban is jelentősen rontja a vezetési képességeket. A konkrét vizsgálatban azt találták, hogy 1 mg alprazolám bevétele után a vezetők úttartási képessége annyira csökkent, mintha 1,5 ezrelék alkohol lenne a vérükben. Ilyen mértékű befolyásoltság mintegy huszonötszörösére növeli a baleset kockázatát. Ugyanakkor az illegális szerek használata is befolyásolja a vezetési képességeket, így ennek a jelentős eltérésnek valami más oka kell legyen. Egy valószínű ok lehet a járművezetők befolyásoltság tudata. Aki illegális szerek vagy kismértékű alkohol fogyasztása után ül járműbe, feltehetően

a lebukástól is tartva, a megszokottnál óvatosabban vezet. Aki legálisan beszerezhető hangulatjavító, szorongáscsökkentő készítmények hatása alatt vezet valószínűleg kevésbé van annak tudatában, hogy vezetési képességei csökkentek. Az NSZKK által vizsgált biológiai minták – bár nem tekinthetők szisztematikus és reprezentatív mintavétel eredményének – nagy számuk és országos lefedettségük miatt lehetőséget adnak arra, hogy képet kapjunk a magyarországi járművezetők szerfogyasztási szokásairól, a szokások változásáról, a fogyasztott szerek hatásáról. A napi munkánk folyamán egyre gyakrabban találkozunk olyan mintákkal, ahol az alkohol mellett egy vagy akár több legális vagy illegális szer is megtalálható a közlekedésben résztvevők biológiai mintáiban (vér, vizelet), ezért is tartjuk kiemelten fontosnak a fogyasztói szokások megismerését és változásának követését a jövőben is, ezzel is segítve a nyomozóhatóság munkáját.

Felhasznált irodalom

Verster, J. C., Volkerts, E. R. & Verbaten, M. N. (2002). Effects of Alprazolam on Driving Ability, Memory Functioning and Psychomotor Performance: A Randomized, Placebo-controlled Study. *Neuropsychopharmacology*, 27(2), 260–269. [https://doi.org/10.1016/S0893-133X\(02\)00310-X](https://doi.org/10.1016/S0893-133X(02)00310-X)

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Kovács E. & Süvegh G. (2021). Befolyásoltságot okozó szerek a gépjárművezetésben – biológiai minták igazságügyi szakértői vizsgálatainak tapasztalatai. *Belügyi Szemle*, 69(4), 553-560. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.2>